

Translation Horizons Beyond the Boundaries of Translation Spectrum. – New York, 1996. С. 167-182. 4. House Juliane. A model for translation quality assessment. – Narr: Tübingen, 1981. 5. Карaban В.І та ін. Попередження інтерференції мови оригіналу в перекладі (вибрані граматичні та лексичні проблеми перекладу з української мови на англійську). – Вінниця: Нова Книга, 2003. 6. Вайнрайх У. Языковые контакты. – Киев: Вища школа, 1979. 7. Алимов В.В. Интерференция в переводе. – М.: Эдиториал УРСС, 2005. 8. George S. N. Luckyj. Modern Ukrainian short stories. – Colorado: Ukrainian Academic Press, 1995. 9. Mykola Khvylovy. Stories from the Ukraine. Translated with an introduction by George S. N. Luckyj. – New York: Philosophical Library, 1960.

КОМП'ЮТЕРНІ ТЕРМІНИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД НА УКРАЇНСЬКУ

Соколова І.В. (Суми)

Термінологічна система галузі інформаційних технологій належить до наймолодших систем, оскільки виникла наприкінці 20 сторіччя разом з виникненням і розвитком комп'ютерних та інформаційних технологій. Лідером розвитку галузі інформаційних технологій були й залишаються Сполучені Штати, тому природно, що первинна номінація нових розробок відбувається англійською мовою.

Однією з актуальних проблем сучасного мовознавства є визначення способів утворення неологізмів у галузі інформаційних технологій та аналіз шляхів їх адекватного перекладу іншими мовами. Класифікацію термінологічної лексики можна здійснювати за моделями утворення термінологічних інновацій або за семантичними групами. Дослідження показує, що найбільш поширеним способом утворення термінів-неологізмів для позначення понять у галузі інформаційних технологій є надання нового значення вже існуючим лексичним одиницям. Приклади таких новоутворень є найчисельнішими:

- menu* – 1) a list of dishes available at a restaurant or to be served at a meal
2) (computing) a list of possible actions from which a user can choose, displayed on a computer screen
- file* – 1) any of various types of drawer, self, holder, cover, box, etc. usually with a wire or metal rod for keeping loose papers together and in order, so they can be found easily
2) (computing) an organized collection of related data or material in a computer
- application* – 1) the action or process of making a formal request
2) the action or an instance of putting or spreading sth onto sth else
3) the action or process of making a rule
4) the action or an instance of putting a theory, discovery, etc. to practical use
5) (computing) a program designed to perform a particular task for the user

Поширеним способом утворення комп'ютерних неологізмів також є композиція. Чисельними є новоутворення, що виникли шляхом простого складання основ без з'єднувального елементу: *keyboard, filename, software, spreadsheet*. Дані терміни є прикладом новоутворень, значення яких є сумою значень складових елементів. При утворенні нової лексичної одиниці не відбулося семантичного зсуву її складових частин.

Так звані "синтаксичні" складні слова, сформовані з сегментів мовлення, зберігають у своїй структурі ознаки синтагматичних відносин, що є типовими для мовлення. Такий тип словотворення є типовим для англійської мови і широко представлений в ІРТ сфері інформаційних технологій.

Напр.: *ready-to-use, black-and-white, clear-to-send, digital-to-analog, dual-in-line, etc.*

Структура більшості складних слів у галузі інформаційних технологій є прозорою. Семантика похідного слова повністю відповідає семантиці його елементів. Очевидно, що такі складні слова походять від словосполучень. Утворення і вживання термінологічних словосполучень (Іщенко) є функціонально виправданим, оскільки вони більш точно описують процес або об'єкт, ширше розкривають поняття. Такі словосполучення є цільною лексичною одиницею. Найчастотнішими є словосполучення типу Adjective + Noun, у яких головне слово називає предмет / процес, а залежне надає йому характеристики.

Напр.: *compact disc, application program, virtual machine, graphical interface.*

Термінологічні словосполучення можуть бути як двокомпонентні, так і багатоконпонентні (*disaster recovery disk*), але вони є структурно ідентичні – у препозиції використовуються іменники в атрибутивній функції (*default application*), прикметники (*personal computer*) або іменник + прикметник (*virtual machine manager*).

Термінологічні словосполучення часто використовуються у вигляді абrevіатур / акронімів, більшість з яких є загальноновживаними у галузі інформаційних технологій. Скорочення як засіб утворення слів залишається одним з найбільш продуктивних у сучасній англійській мові, що пояснюється тенденцією до збільшення темпу життя і до економії мовних засобів. Наявність акронімів є однією з типологічних однак, притаманних науково-технічному типу тексту. Акроніми є одним з видів економії мовних засобів і слугують компресії інформації на лексичному рівні. Використання абrevіатур / акронімів стає можливим завдяки тому, що адресат ІРТ володіє спільним з автором тезаурусом.

В ІРТ з інформаційних технологій поширене вживання абrevіатур / акронімів спричинено відносною чисельністю багатоконпонентних термінологічних словосполучень, скорочення яких необхідно для економії місця.

Напр.: ROM – Read Only Memory
RAM – Random Access Memory
SIP – Single In-line Package
SDLC – Synchronous Data Link Control
TCP/IP – Transmission Control Protocol/Internet Protocol

Чисельні комп'ютерні іновачії входять до складу української мови разом з розвитком науки і техніки. В умовах відсутності певного поняття для позначення явища або об'єкта, процес номінації відбувається двома шляхами: новий термін запозичується з іншої мови разом з асиміляцією явища або поняття; або номінації відбувається засобами, існуючими у мові (напр., надання нового значення існуючим словам). Дослідження показують, що при перекладі комп'ютерних термінів українською мовою використовуються наступні методи:

- 1) транслітерація (транскрипція)
- 2) калькування
- 3) експлікація
- 4) переклад на основі аналогії (із застосуванням стандартної лексики в іншому значенні)

Шляхом транслітерації або транскрипції були запозичені такі терміни, як *Інтернет, чат, хакер, принтер, комп'ютер, файл, сайт, драйвер* та інші.

Під калькуванням розуміють переклад частин іншомовного слова (складного, похідного або словосполучення) з подальшим складанням елементів в одне ціле. Прикладами калькування є переклад таких термінологічних словосполучень, як: *access code – код доступу, autorepeat – автоматичний повтор, absolute disc read – абсолютне зчитування з диску*.

Одним з поширених способів перекладу комп'ютерних термінів, що використовується задля адекватного відбиття семантики терміна, є експлікація. Експлікація полягає у поясненні нового терміну засобами, що існують у мові перекладу. Особливо ефективним даний засіб є при перекладі багатокomпонентних словосполучень, елементи яких не мають у мові перекладу відповідних еквівалентів. Напр., *Random Access Memoгу – запам'ятовуючий пристрій з вільною вибіркою, cache hit – успішний пошук у кеш-пам'яті*.

Лексичні одиниці української мови, так само як і англійської, розвивають нові значення задля позначення нових понять і об'єктів. Прикладами функціонування лексичних одиниць у новому лексико-синтаксичному варіанті є такі терміни, як *мультиплікація "оживлення", меню "список команд", програма "комп'ютерна"*. Більшість з цих новоутворень пройшла синхронний шлях разом з англійськими термінами у процесі розвинення нового значення, тому точніше було б вважати, що було запозичене нове значення, а не лексична одиниця.

Таким чином, термінологічна система галузі інформаційних технологій має динамічний характер, про що свідчить виникнення нових лексичних утворень для позначення іновачійних розробок у цій галузі.

РОЗВАЖАЛЬНА ФУНКЦІЯ ДЕЯКИХ СТИЛІСТИЧНИХ ПРИЙОМІВ

Столяренко В.М. (Суми)

Вибір теми даної статті об'єктивується тенденціями сучасної лінгвістики до вивчення широкого кола стилістичних засобів та розроблення механізмів їх перекладу.

Як будь-який інший стилістичний засіб, гра слів залежить від контексту. Але контекст може бути досить розширеним, іноді дорівнювати цілому літературному твору. Наприклад, назва однієї п'єси Оскара Уальда, *"The Importance of Being Earnest"*, містить в собі гру слів, що побудована на співзвуччі, так як і'мя героя співпадає з прикметником *earnest* (серйозний). Усім видам гри слів притаманне те, що вони протиставляють одне до одного два, а то й декілька виразів, які мають різні значення, але однакову або ж подібну форму. Саме через це переклад гри слів є досить складним. Кожна мова інтегрує форму і значення досить довільним і специфічним чином. Такого типу поєднання формальної схожості та семантичної розбіжності можливе у висловлюванні певної мови, а при перекладі іншою створює суттєві труднощі.

Аналізуючи гру слів, звичайно, не можна не згадати про відомий твір Льюїса Керола "Аліса у країні мрій", у якому можна знайти чимало прикладів використання стилістичного прийому *rip*. Скажімо, у фрагменті, коли Аліса розмовляє із Зайцем про час:

англ.: – *I dare say you never even spoke to Time!*

– *Perhaps not, but I know I have to beat time when I learn music.*

– *Ah! That accounts for it, he won't stand beating.*

Тут автор використовує гру слів "to beat time" ("відбивати такт"), що представляється як засіб порушення фразеологічної єдності, шляхом відтворення основного значення дієслова "to beat" ("бити"). Перекладач переклав цей уривок більш зрозуміло для нашого читача, але при цьому зберіг гру слів:

рос.: – *Ты о нем вообще, наверно, в жизни не думала!*

– *Нет, почему, иногда, особенно на уроках музыки, я думала - хорошо бы получше провести время...!*

– *Все понятно! Провести Время?! Ишь, чего захотела! Время не проведешь! Да и не любит он этого!*

Або, наприклад, розглянемо таку фразу Аліси:

Curiouser and curiouser! - cried Alice (she was so much surprised that for the moment she quite forgot how to speak good English).